

Covid 19 Pandemisinde Aile Yaşam Kalitesi ve Aile Yaşam Memnuniyetinin İncelenmesi

Investigation of Family Life Quality and Family Life Satisfaction in the
Covid 19 Pandemic

Güvenç GÜRBÜZ *

Ayfer AYDINER BOYLU**

Makale Bilgisi

Geliş: 23.01.2025

Kabul: 06.05.2025

Doi: 10.20296/tsadergisi.1625519

Anahtar Sözcükler:

Covid-19

Pandemi

Aile yaşam kalitesi

Aile yaşam memnuniyeti

ÖZET

Ailelerin yaşam memnuniyetlerini ve yaşam kalitelerini olumlu veya olumsuz açıdan etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de toplumda meydana gelen salgınlardır. Yaşanan bu son küresel salgın olan Covid-19 pandemisinin aile yaşam kalitesini ve aile yaşam memnuniyetini sosyal ve ekonomik yönden nasıl etkilediğine dair bir çalışma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Çalışmada Türkiye'nin üç büyük ili olan Ankara, İstanbul ve İzmir'de çocuklu aile bireyleri ve 18 yaş üstü olup ailesiyle yaşayan toplam 385 bireye ulaşılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum, maksimum, sıklık, yüzde), fark analizi testleri (Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testi) ve ilişki analizi (Spearman korelasyon katsayısı) uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Covid-19 Pandemisi aile yaşam memnuniyetini ve aile yaşam kalitesini istatistiksel açıdan etkilemiştir. Özellikle Pandemi sırasında ailelerin gelirleri, gelir memnuniyetleri, borçlanma durumları etkilenecek, Covid-19 pandemisi sırasında ekonomik zorluklar yaşamalarına neden olmuştur. Araştırmada ayrıca aile bireylerinin Covid-19 korkusuyla demografik değişkenler olan yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, aile yaşam dönemi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bireylerin Covid-19 korkusu cinsiyet dışındaki diğer değişkenlerle ilişkili bulunmuştur.

Article Information

Submission: 23.01.2025

Acceptance: 06.05.2025

Doi: 10.20296/tsadergisi.1625519

Key Words:

Covid-19

Pandemic

Family quality of life

Family life satisfaction

ABSTRACT

There are many factors that positively or negatively affect the life satisfaction and quality of life of families. One of these is the epidemics occurring in the society. The need for a study on how the Covid-19 pandemic, the last global pandemic, affects family quality of life and family life satisfaction in social and economic terms has emerged. In the study, a total of 385 individuals over the age of 18 living with their families and family members with children in Turkey's three major cities of Ankara, Istanbul and Izmir were reached. Descriptive statistics (mean, standard deviation, minimum, maximum, frequency, percentage), difference analysis tests (Mann Whitney U and Kruskal-Wallis test) and relationship analysis (Spearman correlation coefficient) were applied to analyze the data. As a result of the analyzes, Covid-19 pandemic statistically affected family life satisfaction and family quality of life. Especially during the pandemic, families' incomes, income satisfaction, and borrowing situations were affected, causing them to experience economic difficulties during the Covid-19 pandemic. The study also examined the relationships between family members' fear of Covid-19 and demographic variables such as age, gender, income level, marital status, having children, and family life period. According to the results obtained, individuals' fear of Covid-19 was found to be related to other variables except gender.

Atıf İçin

Gürbüz, G. & Aydın Boylu, A. (2025). Covid 19 pandemisinde aile yaşam kalitesi ve aile yaşam memnuniyetinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29(3), 875-895 doi: 10.20296/tsadergisi.1625519

GİRİŞ

* TÜİK Uzmanı, Türkiye İstatistik Kurumu, Demografi İstatistikleri Daire Başkanlığı, Hayati, Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri Grup Başkanlığı, Ankara, guvencgurbuz01@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6304-417X>

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, Ankara, aaboylu@hacettepe.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4177-5972>

Ailelerin yaşam kalitesini ve memnuniyetini; ölümler, doğal afetler, ekonomik krizler, savaşlar gibi zorlu yaşam olayları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu zorlu yaşam olaylarından birisi de; 2019 yılında görülmeye başlanan Covid-19 pandemisidir. Ailelerin toplumda psikolojik, sosyal, ekonomik fonksiyonları olduğu düşünüldüğünde, Covid-19 pandemisi bu fonksiyonların gerçekleşmesini derinden etkilemiş, aileler için toplumsal ve travmatik bir olay olmuştur (Çelik ve Çak, 2021, s.43).

Pandemi sosyal hayattan, okuldan ve işten uzun süre ayrı kalan aile bireylerinde gerginliğe ve psikolojik sıkıntılara yol açmış, aile içinde tartışmaların artmasına neden olmuştur. Covid-19 pandemi sürecinde erkeklerin evde kalmak zorunda olmaları, çocukların okula gidemeyip evde öğrenim görmeleri, kadınların geleneksel rolleri olarak kabul gören ev işleri yükünü arttırmış, aile içi çatışmaları ve boşanma oranlarını yükseltmiştir (Güngörer, 2020, s.416). Covid-19 pandemisinin tüm bu olumsuz etkileri ailelerin yaşam kalitelerini ve yaşamdan duydukları memnuniyeti de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu olumsuzlukların yanında evde kalma sürecini fırsata dönüştüren aileler de olmuştur. İş ve yaşam koşulları nedeniyle birbirlerine vakit ayıramayan aile üyeleri, birbirleriyle daha fazla vakit geçirerek, aile içi ilişkilerini güçlendirmiş ve böylelikle genel mutluluk düzeyleri artmıştır (Beyaz Özbey, 2021, s.828).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Aile ve Yaşam Memnuniyeti

Memnuniyet kelimesi Latince kökenli olup, bir şeyi yeterince yapmak veya tam yapmak anlamına gelmektedir. Yaşam memnuniyeti ise bireyin yaşadığı hayattan memnun olması, hayatın koşullarından hoşnut olması veya bunları kabul etmesi ya da bir bütün olarak hayatına ilişkin kişisel istek ve ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelmektedir (Sousa ve Lyubomirsky, 2001, s.3).

Aile yaşam memnuniyeti, aile üyelerinin ailenin sahip olduğu değerleri ortaklaşa olarak gerçekleştirmeleridir. Aile yaşam memnuniyetini tanımlamaya yönelik bu yaklaşımda anahtar ifade, ortaklaşa gerçekleştirmektir. Aile yaşam memnuniyeti, her aile üyesi ailenin sahip olduğu yaşam değerlerini davranışlarında gerçekleştirdiğinde söz konusu olur. Bir başka ifade ile her bir aile üyesinin bu konuda çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bu değerler aile ile geçirilen zaman, iletişim, ekonomik koşullar gibi çok çeşitli olabilir.

Aile ve Yaşam Kalitesi

Kişilerin hayata bakış açılarının ve önceliklerinin değişiklik göstermesi nedeniyle yaşam kalitesinin tek bir tanımı bulunmamakla birlikte yapılan tanımlar yaşam kalitesini farklı boyutlardan incelemiştir. Yaşam kalitesi kişilerin refah duygusu, yaşamdan memnuniyetsizliği ya da mutsuzluğu olarak tanımlanabilmektedir (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2008, s.4). Genel olarak yaşam kalitesinin insan hayatını belirlemede rol oynayan ve etkileyen unsurlardaki iyilik durumu ve yaşamdan memnuniyet seviyesinin toplamını açıkladığı söylenebilir (Uysal Şahin, 2022, s.182).

Ailelerin yaşam kalitelerini etkileyen faktörler objektif ve sübjektif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2008, s.3). Objektif göstergeler kişinin geliri, aldığı eğitim, sahip olduğu meslek ve halihazırdaki sağlık durumu vb. iken, bireyin bu koşullara bağlı olarak elde ettiği tatmin ise yaşam kalitesinin sübjektif göstergeleri arasında yer almaktadır (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016, s.138). Objektif göstergelerin tek başına kullanımları duyguları hesaba katmadığından yaşam kalitesi için doğru sonuçlar veremeyebilir. Sübjektif göstergelerin objektif göstergelerle beraber kullanılması yaşam kalitesinin değerlendirilmesi açısından daha etkili olacaktır (Shields ve Wooden, 2003, s.3).

Yaşam kalitesini cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, sağlık gibi pek çok faktör etkilemektedir. Yaşam kalitesi ile ilişkili en temel faktörlerden bir tanesi de ekonomik statüdür. Ekonomik statü ailelerin ihtiyaçlarını karşılamada yanında, konut, eğitim, sağlık gibi koşullarla da ilgilidir. Ailelerin ekonomik statüsü ailelerin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir (Deveci Şirin, 2014, s.32). Yaşam kalitesi ifadesi her ne kadar öznel ve göreceli bir ifade olsa da, bireyin gelirinin temel hayat koşullarını karşılaması gerekmektedir. Bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayıp, refah içinde

yaşayabilmesi için iyi bir gelire sahip olması büyük önem taşımaktadır. Geliri yüksek olan bireyler iyi sağlık ve yaşam koşullarına ulaşmakta olup, bunun kişilerin yaşam kaliteleri üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır. Gelirle yaşam kalitesi arasında belirgin bir ilişki olsa da yüksek gelire sahip bireyler her zaman yüksek yaşam kalitesine sahip olmamaktadır (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016, s.141).

Covid-19 Pandemisi ve Aileler Üzerindeki Etkileri

Pandemi ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik açıdan hayatı olumsuz olarak etkilemiş olup, insanların yaşam memnuniyetleri de buna bağlı olarak azalmıştır. Bireylerin rutin hayatlarından uzak kalması, günlük alışkanlıklarını gerçekleştirememelerine ve hareketsiz bir yaşama neden olmuştur. Evde geçirilen bu sürede, sürekli takip edilen Covid 19 pandemi haberleri ve yakın çevreden alınan olumsuz duyurular, bireylerde endişeye neden olup, hareketsiz yaşamın yanı sıra aşırı yiyecek tüketimiyle beraber kalp hastalıkları, karaciğer hastalıkları, ortopedik bozukluklar gibi sağlık problemlerine neden olmuştur (Tural, 2020, s.16).

Covid-19 pandemisi yetişkinleri etkilediği kadar çocukları da çeşitli yönlerden etkilemiştir. En önemli etkisi çocukların en temel ihtiyaçlarından birisi olan eğitime devam edememeleri olmuştur. Bunun yanı sıra Adıbelli ve Sümen'in 2020 yılında Covid-19'un çocukların yaşam kaliteleri üzerine etkileri konusunda yaptıkları çalışmada çocukların pandemi süresince evde kalıp, daha az hareketli olmaları nedeniyle kilo aldıklarını, normal zamana göre daha az uyuduklarını ve internet kullanımlarının arttığını belirtmişlerdir (Adıbelli ve Sümen, 2020, s.7). Covid-19 döneminde enfeksiyon yaşamayan bireylerin kaygı düzeyi de hastalığı yaşama korkusuyla beraber yükselirken bu bireylerde, depresyon, korku, öfke ve suçluluk beraberinde görülebilmektedir (Kartal ve diğ., 2020, s.150). Buna bağlı olarak psikolojik destek alma talebi ve ilaç kullanımları da artmıştır (Catala ve diğ., 2017, s.298).

Salgın, toplumun en küçük yapıtaşı olan aileleri de olumsuz etkilemiştir. Ailelerde işsizlik, ekonomik zorluklar, sosyal izolasyon ve aile üyelerinin pandemi nedeniyle bir arada bulunma süreçlerinin uzaması aile bireyleri arasında anlaşmazlıklar hatta aile içi şiddetle sonuçlanmıştır (Birinci ve Bulut, 2020, s.64). Bu olumsuzluklara karşın evde kalma sürecini fırsata dönüştürebilen aileler de olmuştur. İş ve yaşam koşulları nedeniyle birbirlerine vakit ayıramayan aile üyeleri, birbirleriyle daha fazla vakit geçirmiştir. Böylelikle aile içi ilişkiler kuvvetlenip, genel mutluluk düzeyi artmıştır (Beyaz Özbey, 2021, s.828). Ergül ve Yılmaz'ın 2020 yılında yaptıkları çalışmaya göre, Covid-19 pandemisi süresince çalışmaya katılan bireylerin birbirlerine süreç içerisinde destek oldukları, birbirleriyle ilgilendikleri ve birbirleriyle uyum içinde yaşadıkları görülmüştür (Ergül ve Yılmaz, 2020, s.49). Güngörer tarafından (2020) yapılan çalışmada ise erkeklerin evde kalmak zorunda olmalarının ve çocukların evde öğrenim görmelerinin, kadınların yükünü arttırdığı ve bu durumun aile içi çatışmalara ve boşanmalara neden olduğu bulunmuştur (Güngörer, 2020, s.416). Covid-19 pandemi süresince ev yönetiminde, aile yönetiminde, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, aile içi iletişimde sorunlar olduğu gözlemlenmiş olup bu durumlar aile yaşam kalitesini ciddi derecede düşürmüştür (Çelik ve Çak, 2021, s.47).

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye İstatistik Kurumu 2003 yılından başlamak üzere bireylerin mutluluk, umut ve temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ölçmek amacıyla Yaşam Memnuniyeti Araştırmasını yapmaktadır (TÜİK, 2020). Yaşam memnuniyeti araştırmasında yıllar bazında karşılaştırma yapılabilmesini sağlamak amacıyla ankette yer alan sorularda büyük değişiklikler yapılmamakta olup zaman serisindeki değişimleri ölçmek açısından her yıl sabit soru setleri üzerinden bir yol izlenmektedir. Ancak gerek ülkemizde gerekse Dünyada yaşanan ve süreklilik gösteren hızlı değişimler bireyleri dolayısıyla aileleri pek çok açıdan etkilemektedir. Birey ve aileleri etkileyen olaylardan birisi de 2019 Aralık ayından başlamak üzere tüm Dünyada görülen Covid-19 pandemisidir. Bu nedenle bu çalışmada TÜİK tarafından geliştirilmiş olan araştırma formu Covid-19 Pandemisi dikkate alınarak bu döneme özgü yaşam kalitesini ve memnuniyetini ölçmek üzere güncellenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı oluşturulan araştırma formu aracılığıyla Covid-19 Pandemisinin aile yaşam kalitesi ve memnuniyeti üzerindeki etkisini incelemektir.

Araştırmanın Hipotezleri

- H1.** Covid-19 Pandemisi ile aile memnuniyeti arasında ilişki vardır.
- H2.** Covid-19 Pandemisi ile aile etkileşimi arasında ilişki vardır.
- H3.** Covid-19 Pandemisi ile ailede ebeveynlik arasında ilişki vardır.
- H4.** Covid-19 Pandemisi ile ailede duygusal yeterlik arasında ilişki vardır.
- H5.** Covid-19 Pandemisi ile ailede fiziksel/materyal/finansal yeterlik arasında ilişki vardır.
- H6.** Covid-19 Pandemisi ile aile yaşam kalitesi arasında ilişki vardır.

Araştırmanın Kısıtları

Bu araştırmaya katılabilmek için bireylerin **evli ve çocuk sahibi olması** veya **18 yaş ve üstü olup ailesiyle yaşaması** gerekmektedir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni olarak, Türkiye'nin üç büyük ili olan Ankara, İstanbul ve İzmir'deki çocuklu tüm aile bireyleri ve 18 yaş üstü olup ailesiyle yaşayan bireyler seçilmiştir. Araştırma kapsamında, ailelerin en az bir çocuk sahibi olması veya birey bekârsa aile yanında yaşıyor olması dikkate alınmıştır. Bu koşulları sağlamayan bireyler araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmaya çocuk sahibi olan bireylerin alınmasının nedeni, Covid-19 pandemisinden çocuklarla beraber tüm ailenin nasıl etkilendiğinin araştırılmak istenmesidir. Örneklem hesabı yapıldığında örnekleme seçilen birey sayısı yaklaşık olarak 384 kişi olarak hesaplanmıştır (Akbulut, 2021, s.201). Bu hesaplamada, örneklemin güvenilirlik düzeyi %95 iken örneklem hatası %5 olarak alınmıştır.

Araştırmaya 3 ilden 385 kişi katılmıştır. Katılım en yüksek oranda Ankara ilinden %40,5 gerçekleşmiş olup, İzmir'den katılım %25,8, İstanbul'dan katılım %33,7 oranındadır. Çalışmada her ne kadar 385 kişiye ulaşılsa da çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla yaklaşık 1000 kişiye doldurması için anket gönderilmiş ancak bu anketlerin 421'i doldurulmuştur. Hatalı ve eksik doldurulan anketlerin çıkarılması neticesinde örnekleme 385 kişi dahil edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. *Katılımcıların yaşadıkları illere göre dağılımı*

İl	Sayı	%
Ankara	155	40,5
İstanbul	130	33,7
İzmir	100	25,8
Toplam	385	100,0

Araştırmada verilerin elde edilmesinde, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde örnekleme süreci tanımlanan evrende yer alan bir kişinin genellikle rassal olarak seçilmesi ile başlar. Saptanan bu birey evrene giren ilk birimdir. Bu bireyden aynı evren tanımında yer alan tanıdığı bir bireyin olup olmadığı sorulur. Varsa bu bireylere ulaşılır. Bu sayede örnekleme yer alacak diğer kişilere ulaşılır. Aynı şekilde, referanslarla keyfi olarak belirlenen hacimde örnekleme ulaşıncaya kadar süreç devam eder (Arslan ve Demir, 2022, s.29).

Araştırma Formunun Hazırlanması

Covid 19 pandemisinde aile yaşam kalitesi ve aile yaşam memnuniyetinin incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket formunun uygulama aşamasına geçilmeden önce, 18.04.2022 tarihli ve E-35853172-300-00002140007 sayılı yazı ile Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan izin alınmıştır.

Veri toplama aşamasında öncelikle 14 Eylül – 21 Eylül 2022 tarih aralığında soruların işlerliğini tespit etmek, varsa araştırma formunda anlaşılmayan soruları düzeltmek amacıyla pilot uygulama yapılmıştır. Johanson ve Brooks (2010) tarafından pilot uygulamada anket sayısının yeterliliğine ilişkin olarak 24-36 aralığındaki katılımcı sayısının yeterli olduğunu, ancak bu sayının en az 30 olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da minimum 30 kişiye ulaşılması hedeflenmiş

ve pilot uygulamada 50 kişiye ulaşılmıştır. Yapılan pilot uygulama sonucunda araştırma formunun işlevliliğini arttırmak amacıyla gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmaya katılabilmek için bireylerin evli ve çocuk sahibi olması veya 18 yaş ve üstü olup ailesiyle yaşaması gerektiğine ilişkin bilgilendirme araştırma formunun ilk sayfasında yapılmış, böylece araştırmaya bu koşulları taşımayan bireylerin katılmaması sağlanmıştır.

Araştırma formunun ilk bölümünde katılımcılara yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, içinde bulunulan aile dönemi, ailedeki kişi sayısı, yaşanılan il, çalışma durumu, Covid-19 pandemisi süresince iş durumu, Covid-19 hastalığını geçirme durumuna ilişkin demografik bilgilerin de yer aldığı temel sorular sorulmuştur.

Araştırma formunun ikinci bölümünde ailenin ekonomik durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. Bu bölümde yer alan sorulara Ailenizin Türk Lirası olarak aylık gelir miktarı, Ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz ve Ailenizin gelir düzeyinden memnuniyet dereceniz soruları örnek olarak verilebilir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde katılımcıların Covid-19 Pandemisi ile ilişkili olarak yaşam memnuniyetlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümde katılımcılara Covid-19 pandemisi nedeniyle genel yaşam memnuniyetimin ve genel mutluluk düzeyimin azaldığını düşünüyorum ifadesini değerlendirmeleri ve son zamanlardaki yaşam memnuniyetlerini 0-10 arasında derecelendirmeleri istenmiştir.

Araştırma formunun diğer bölümlerinde ise araştırmanın amacına uygun olarak 7 maddeden oluşan **Covid-19 Korku Ölçeği** ve 20 maddeden oluşan **Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği** kullanılmıştır.

Covid-19 Korku Ölçeği

Bireylerin koronavirüse karşı korku düzeylerini ölçmeye yardımcı olan Covid-19 Korku Ölçeğinin 7 maddesi bulunmakta ve ölçek 1'den 5'e kadar sırasıyla, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum derecelerinden oluşmaktadır. Her soru için alınabilecek minimum puan 1, maksimum puan ise 5'tir. Her madde puanı toplandığında 7 ile 35 arasında değişen bir toplam puan hesaplanır. Toplam puan ne kadar yüksekse, bireyin Covid-19 korkusu da o kadar büyük olmaktadır. Ölçek Ahorsu ve arkadaşları tarafından 2020 yılında tek boyutta ve 7 maddeden oluşturulmuştur. Bu ölçeğin kendisine ait faktör yükleri 0,66 ve 0,77 aralığında olup düzeltilmiş madde toplam korelasyonları 0,47 ve 0,56 aralığında kabul edilebilir bir noktadadır. Cronbach's Alfa katsayısı ise 0,82'dir. Ölçek Artan ve arkadaşları tarafından Türkçe kullanımına uyarlanmış olup, ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,867 gibi yüksek bir değer bulunmuştur. Yedi maddeden oluşan ölçeğin maddelerinin korelasyonlarının 0,6-0,72 arasında değişim gösterdiği gözlemlenmiştir (Artan ve diğ., 2021, s.120).

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği beş ana boyuttan ve 25 maddeden oluşmakta olup boyutlar sırasıyla; aile etkileşimi, ebeveynlik, duygusal yeterlilik, finansal/fiziksel/materyal yeterlilik ve son boyut olan yetersizliğe ilişkin destektir. Ancak bu tez çalışmasında Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin beş boyutunun tamamının kullanılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Beşinci boyut olan Yetersizliğe İlişkin Destek boyutu tezde araştırılmak istenen konuyla doğrudan ilişkili olmadığından araştırma formunda bu boyuta yer verilmemiştir. Ölçek 1'den 5'e kadar sırasıyla; hiç uygun değil, uygun değil, ne uygun ne uygun değil, uygun, tamamen uygun seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçeğin tümünden alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'tir. Bu çalışmada ölçeğin 4 boyutu kullanıldığından ölçeğin tamamından alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Ölçekten alınan toplam puanın artması, aile yaşam kalitesinin niceliksel olarak arttığını göstermektedir. Buna ek olarak ölçeğin güvenilirlik düzeyi oldukça yüksek olup, Cronbach's alfa katsayısı 25 madde için 0,94 gibi çok yüksek bir değere sahiptir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış olup, istatistiksel açıdan anlamlı çıkmıştır (Hoffman ve diğ., 2006, s.1069). Meral ve Cavkaytar tarafından 2013 yılında Beach

Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Türkçe'ye uyarlanmış olup, Cronbach alfa katsayısı orijinal çalışmada olduğu gibi yüksek bir değere sahiptir (0,92). Bu sonuç, ölçeğin Türkçe Formu'nun ülkemizde aile yaşam kalitesinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir (Meral ve Cavkaytar, 2013, s.58).

Veri Toplama Yöntemi

Verilerin toplanmasında, özellikle pandemi döneminde kullanımı artan ayrıca zaman ve bütçe açısından araştırmacılara önemli ölçüde fayda sağlayan çevrimiçi (online) anket kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu katılımcılara iletilmeden önce ara yüzü ve gönderime uygunluğu açısından kontrol edilerek farklı kanallar aracılığıyla (Whatsapp, e-posta vb.) iletilmiştir. Katılımcılardan ayrıca anket formunu tanıdıkları ile paylaşımları istenmiştir. Katılımcılara çevrimiçi olarak dağıtılmış olan anket formu 08 Kasım – 22 Aralık 2022 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Verilerin Analiz Yöntemi

Çalışmadaki kategorik değişkenleri değerlendirirken frekans dağılımları (sayı, yüzde), nicel değişkenler için ise deskriptif istatistikler (ortalama, standart sapma, varyans, minimum, maksimum) verilmiştir. Değişkenler arasında ortalamaların ve ilişkilerin karşılaştırılmasından önce veriler üzerinde Kolmogorov-Smirnov normal dağılım testi yapılmış ve sonrasında verilerin çarpıklık-basıklık katsayıları da incelenmiştir. Sonuç olarak verilerin normal olmadığı tespit edilmiştir. Veriler üzerinde çeşitli dönüşümler yapılmasına rağmen veriler normal dağılıma yakınsamadığından iki ortalama arasındaki farkı incelemek için Mann-Whitney U testi, grup sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler için Ki Kare testinden yararlanılmıştır. Çalışmada ayrıca birçok değişken arasındaki ilişkiye bakılmış ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılmaması nedeniyle nicel değişkenler arasında Spearman Korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmada yer alan Covid-19 Korku Ölçeğinin ve Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeğinin çalışmadaki güvenilirliklerinin ve iç tutarlılıklarının ölçüsü Cronbach Alfa'dır. Bu çalışmada ölçeklerin Cronbach Alfa değerleri sırasıyla, 0,852, ve 0,948'dir. Ölçeklerin yüksek değerlere sahip olması güvenilir ve tutarlı olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Bu çalışmada toplumun temelini oluşturan ailelerin pandemiden sosyal ve ekonomik olarak nasıl etkilendikleri, bu süreçte yaşadıkları çeşitli sorunlar ve yaşam kaliteleri ile memnuniyetlerinin pandemideki mevcut durumu araştırılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen bu çalışmanın bulguları; katılımcılara ilişkin genel bulgular, ailelerin ekonomik durumuna ilişkin bulgular, ailelerin yaşam memnuniyetine ilişkin bulgular, Covid-19 korkusuna ilişkin bulgular ve aile yaşam kalitesine ilişkin bulgular olmak üzere toplam 5 ana başlıkta verilmiştir.

Katılımcılara İlişkin Genel Bulgular

Tablo 2. Katılımcılara ilişkin genel bilgiler

Karakteristik	Sayı	%
Yaş (Min=19; Max=70; Ort=37.03; S=11.034)		
Ailedeki kişi sayısı (Min=2; Max=9; Ort=3.85; S=1.026)		
Cinsiyet		
Erkek	188	48,8
Kadın	197	51,2
Medeni durum		
Evli	269	69,9
Bekâr	116	30,1
Çocuk sahibi olma durumu		
Evet	260	67,5
Hayır	125	32,5
Aile Yaşam Dönemi		
Okul öncesi çocuklu aile (İlkokul dönemi öncesi)	83	21,6
Okul dönemi çocuklu aile	146	37,9
Okul sonrası dönemi çocuklu aile	156	40,5

Ailedeki Kişi Sayısı

2	11	2,9
3	144	37,4
4	150	39,0
5	62	16,1
6	11	2,9
7	3	0,8
8	1	0,3
9	3	0,8

Çalışma durumu

Evet	320	83,1
Hayır	65	16,9

Pandemide çalışma şekli / iş kaybı durumu

Düzenli olarak çalıştım	170	44,2
Pandemi nedeniyle GEÇİCİ olarak iş kaybı yaşadım	115	29,9
Pandemi nedeniyle KALICI olarak iş kaybı yaşadım	24	6,2
Pandemi öncesinde de işsizdim	21	5,5
Emekliyim	11	2,9
Çalışmıyorum (Çalışmayıp iş aramayanlar)	44	11,4

Covid-19 geçirme durumu

Evet	284	73,8
Hayır	101	26,2

Toplam**385 100,0**

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre en genç katılımcı 19, en yaşlı katılımcı ise 70 yaşında olup, katılımcıların yaş ortalaması 37,03'tür. Araştırmadaki hanehalkı büyüklüğü ortalaması 3,85 olmakla birlikte en kalabalık ailelerde kişi sayısı 9 iken, 2 kişilik aileler de araştırma kapsamında yer almaktadır. Katılımcıların yarıdan biraz fazlası (%51,2) kadın olup, evli katılımcılar çoğunluğu (%69,9) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki ailelerin içinde bulundukları yaşam dönemi incelendiğinde, okul sonrası dönemi çocuklu ailelerin ilk sırada yer aldığı (%40,5) bunu okul dönemi çocuklu ailelerin (%37,9) izlediği, okul öncesi çocuklu ailelerin oranının ise en düşük olduğu (%21,6) saptanmıştır (Tablo 2).

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu (%83,1) çalışmaktadır (Tablo 2). Katılımcıların yarıya yakınının (%44,2) Covid-19 pandemi sürecinde düzenli olarak çalıştığı, %29,9'unun pandemi nedeniyle geçici olarak, %6,2'sinin ise kalıcı olarak iş kaybı yaşadığı belirlenmiştir. Tablo 2'de görüldüğü üzere çalışma kapsamına alınan 385 aile bireyinin dörtte üçüne yakını (%73,8) Covid-19 enfeksiyonu geçirmiştir.

Ailelerin Ekonomik Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 3. Katılımcıların Ekonomik Durumuna İlişkin Bilgiler

Ekonomik duruma ilişkin ifadeler	Sayı	%
Türk Lirası olarak aylık gelir miktarı (Min=2500; Max=250.000; Ort=15.072,73; S=14.883,161)		
Gelir-Gider dengesi		
Gelirimiz giderlerimizden FAZLA	69	17,9
Gelirimiz giderlerimizle EŞİT	122	31,7
Gelirimiz giderlerimizden AZ	194	50,4
Gelir düzeyinden memnuniyet derecesi		
Hiç memnun değilim	64	16,6
Memnun değilim	123	31,9
Ne memnunum ne memnun değilim	104	27,0
Memnunum	82	21,3
Çok memnunum	12	3,1
Pandemi sürecinde gelir düzeyinde değişim		
Gelirimiz AZALDI	188	48,8
Değişiklik olmadı	186	48,3
Gelirimiz ARTTI	11	2,9

Pandemi nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla borçlanma durumu

Evet	153	39,7
Hayır	232	60,3

Pandemi nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamak, borçlarını ödemek gibi nedenlerle mal varlığını satma durumu

Evet	95	24,7
Hayır	290	75,3

Pandemi nedeniyle ekonomik açıdan olumsuz etkilenme durumu

Kesinlikle katılmıyorum	16	4,2
Katılmıyorum	68	17,7
Fikrim yok	19	4,9
Katılıyorum	210	54,5
Kesinlikle katılıyorum	72	18,7

Pandemide daha ucuz ürünlerin tüketimine yönelme durumu

Kesinlikle katılmıyorum	9	2,3
Katılmıyorum	76	19,7
Fikrim yok	23	6,0
Katılıyorum	209	54,3
Kesinlikle katılıyorum	68	17,7

Pandemide kira, kredi, fatura vb. borçlarını ödemekte zorlanma durumu

Kesinlikle katılmıyorum	24	6,2
Katılmıyorum	118	30,6
Fikrim yok	23	6,0
Katılıyorum	160	41,6
Kesinlikle katılıyorum	60	15,6
Toplam	385	100,0

Çalışmaya katılan ailelerin 08 Kasım – 22 Aralık 2022 tarihleri arasında elde edilen verilere göre ortalama geliri 15.072,73 TL olup, en düşük aylık gelir 2500 TL, en yüksek aylık gelir ise 250.000 TL'dir. Katılımcıların, ailelerinin gelir düzeyini değerlendirme durumu incelendiğinde gelirlerinin giderlerinden az olduğunu belirten katılımcıların oranı yarıdan biraz fazladır (%50,4). Katılımcıların %31,7'si gelirlerinin giderlerine eşit olduğunu belirtirken, gelirlerinin giderlerinden fazla olduğunu belirtenler en düşük orandadır (%17,9). Katılımcılar arasında ailelerinin gelir düzeyinden memnun olmayanların oranı (hiç memnun değilim %16,6; memnun değilim %31,9) memnun olduğunu belirtenlerin (memnunum %21,3; çok memnunum %3,1) yaklaşık iki katıdır. Ne memnun ne memnun değilim yanıtını verenlerin oranı ise %27,0'dir (Tablo 3).

Covid-19 pandemi sürecinde ailelerin gelir düzeyindeki değişim incelendiğinde, geliri azalan ailelerin oranının (%48,8) gelirinde değişiklik olmayan (%48,3) ve gelirinin arttığını belirten ailelere (%2,9) oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Tablo 3'de de görüldüğü üzere bu süreçte gelirinin arttığını belirten ailelerin oranı oldukça düşüktür (%2,9). Araştırma kapsamına alınan aile bireylerinin %39,7'si Covid-19 pandemisi nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla borçlanırken, %60,3'ünün borçlanmadığı saptanmıştır.

Covid-19 pandemisinin ekonomik açıdan katılımcıları ve ailelerini etkileme durumu incelendiğinde pandemiden olumsuz etkilendiğini belirten ailelerin oranının oldukça yüksek olduğu (katılıyorum %54,5; kesinlikle katılıyorum %18,7) belirlenmiştir. Bu sonuca göre çalışmaya katılan her dört katılımcıdan üçünün Covid-19 pandemisi nedeniyle ekonomik açıdan sorun yaşadığı görülmüştür. Pandemiden olumsuz etkilenmediğini belirtenlerin oranı ise katılımcıların yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır (katılmıyorum %17,7; kesinlikle katılmıyorum %4,2) (Tablo 3).

Araştırmaya katılan 385 katılımcının %72,0'si (katılıyorum %54,3; kesinlikle katılıyorum %17,7) Covid-19 pandemisinde daha ucuz ürünlere yöneldiğini belirtirken, katılımcıların %22,0'si (katılmıyorum %19,7; kesinlikle katılmıyorum %2,3) daha ucuz ürün tüketimine yönelmemiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre katılımcıların yarıdan fazlası (katılıyorum %41,6;

kesinlikle katılıyorum %15,6) Covid-19 pandemisinde kira, kredi, fatura vb. borçlarını ödemekte zorlandığını belirtirken, bu konuda zorlanmadığını belirtenlerin oranı %36,8'dir (Tablo 3).

Ailelerin Yaşam Memnuniyetine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Katılımcıların pandemi nedeniyle genel yaşam memnuniyetinin ve genel mutluluk düzeyinin azaldığını düşünme durumu

<i>Pandemi nedeniyle genel yaşam memnuniyetinin ve genel mutluluk düzeyinin azaldığını düşünme durumu</i>	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	3	0,8
Katılmıyorum	22	5,7
Fikrim yok	16	4,2
Katılıyorum	261	67,8
Kesinlikle katılıyorum	83	21,6
Toplam	385	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu pandemi nedeniyle genel yaşam memnuniyetinin ve genel mutluluk düzeyinin azaldığını (%89,4) belirtmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların yaşam memnuniyetini derecelendirme düzeyi

<i>Yaşam memnuniyeti</i>	Sayı	%
<i>Yaşam memnuniyeti (Min=0; Max=10; Ort=5,14; S=1,856)</i>		
<i>Yaşam memnuniyeti puanı</i>		
0	8	2,1
1	5	1,3
2	10	2,6
3	49	12,7
4	60	15,6
5	93	24,2
6	67	17,4
7	57	14,8
8	29	7,5
9	3	0,8
10	4	1,0
Toplam	385	100,0

Katılımcıların yaşam memnuniyetlerini 0-10 arasında bir puanla değerlendirmeleri istenmiştir. Puanın 0'a yaklaşması yaşam memnuniyetinin düştüğünü, 10'a yaklaşması yaşam memnuniyetinin yükseldiğini göstermektedir. Katılımcıların yaşam memnuniyeti puanları incelendiğinde ortalama puanın 5,14 olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında en düşük yaşam memnuniyetine (0 puan) sahip katılımcı (%2,1) bulunmakla beraber en yüksek yaşam memnuniyetine (10 puan) sahip katılımcıların oranı yalnızca %1'dir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli / iş kaybı durumlarına göre aile yaşam memnuniyeti

<i>Değişken</i>	<i>Pandemi Döneminde Çalışma Şekli / İş Kaybı Durumu</i>	<i>n</i>	<i>̄X (Sıralama)</i>	<i>χ²</i>	<i>p</i>
Aile Yaşam Memnuniyeti	Düzenli olarak çalıştım	170	249,16	42,73	<0,0000***
	Pandemi nedeniyle geçici iş kaybı yaşadım	115	123,88		
	Pandemi nedeniyle kalıcı iş kaybı yaşadım	24	93,42		
	Pandemi öncesinde de işsizdim	21	242,26		
	Emekliyim	11	162,68		
	Çalışmıyorum (çalışmayıp iş arayanlar)	44	195,05		
	Toplam	385			

***p<0,001

Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli / iş kaybı durumlarına göre aile yaşam memnuniyeti puanları verilerin normal dağılıma uymaması nedeniyle Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde aile yaşam memnuniyetleri bakımından çalışma şekli / iş kaybı durumlarına göre istatistiksel açıdan önemli bir fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 6).

Covid-19 Korkusuna İlişkin Bulgular

Katılımcıların Covid-19 Korkusuna İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların Covid-19 pandemisine ilişkin yaşadıkları korku düzeyinin belirlenmesinde kullanılan Covid-19 Korku ölçeğine ilişkin tanımlayıcı bilgilere Tablo 7’de yer verilmiştir. Katılımcıların Covid-19 Korku puan ortalamasının 17,56 ($S=4,84$) olduğu, ölçekten alınan puanların 7,00 ile 33,00 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe Covid-19 pandemisine yönelik korku düzeyinin de o kadar arttığı ifade edilmektedir (Ahorsu ve diğ. 2020, s.1537). Katılımcıların Covid-19 Korku ölçeğine ilişkin puan ortalaması dikkate alındığında orta düzeyde bir kaygıya sahip oldukları söylenebilir (Tablo 7).

Tablo 7. Katılımcıların Covid-19 korkusuna ilişkin bilgiler

COVID-19 Korku Ölçeği	N	Min	Max	Ortalama	S	Cronbach Alpha
	385	7,00	33,00	17,56	4,84	0,85

Covid-19 Korkusunun Çeşitli Değişkenlerle İlişkilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde Covid-19 Korkusu ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda hesaplanan tüm korelasyon katsayılarının negatif yönde ve anlamlı olduğu bulgusu elde edilirken, en yüksek korelasyon Covid-19 korkusu ile aile yaşam memnuniyeti arasında olup ($r:-0,255$) bunu sırasıyla, Covid-19 korkusu ile ailenin gelir miktarı arasındaki korelasyon ($r:-0,216$), Covid-19 korkusu ile aile yaşam kalitesi arasındaki korelasyon ($r:-0,214$), Covid-19 korkusu ile katılımcıların yaşları arasındaki korelasyon ($r:-0,163$) izlemiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Covid-19 korkusunun çeşitli değişkenlerle korelasyon analizi

Değişkenler	Covid 19 Korku Ölçeği
Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği	-0,214
Aile Yaşam Memnuniyeti	-0,255
Aile Gelir Miktarı	-0,216
Yaş	-0,163

Katılımcıların medeni durumları ve cinsiyetlerine göre Covid-19 korkuları incelendiğinde, Covid-19 korkusu ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunmazken ($p>0,05$), Covid-19 korkusu ile medeni durum arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bir başka ifade ile cinsiyetin Covid-19 korkusu üzerine bir etkisi bulunmazken, medeni durumun Covid-19 korkusuna önemli bir etkisi bulunmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Katılımcıların medeni durumları ve cinsiyetlerine göre covid-19 korku durumlarına göre dağılımı

Değişken	Cinsiyet	n	$\bar{X}$ (Sıralama)	p
Covid-19 Korku Ölçeği	Erkek	188	190,31	0,642
	Kadın	197	195,57	
	Toplam	385	220,70	
	Medeni Durum			<0,009**
	Evli	269	202,67	

Bekar	116	170,58
Toplam	385	

** p<0,01

Verilerin normal dağılıma uymaması nedeniyle katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerini değerlendirme durumları ile Covid-19 korkusu arasındaki ilişki Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerini değerlendirme durumları ile Covid-19 korkuları arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile katılımcıların aile gelirlerini değerlendirme durumları Covid-19 korkularını etkilemektedir (p<0,05) (Tablo 10).

Tablo 10. Katılımcıların gelir düzeylerini değerlendirme durumlarına göre covid-19 korku durumlarına göre dağılımı

Değişken	Ailenin Gelir Düzeyinin Değerlendirilme Durumu	n	$\bar{X}$ (Sıralama)	χ^2	p
Covid-19 Korku Ölçeği	Gelirimiz giderlerimizden fazla	69	144,65	27,92	<0,0000***
	Gelirimiz giderlerimize eşit	122	176,3		
	Gelirimiz giderlerimizden az	194	220,7		
	Toplam	385			

*** p<0,001

Katılımcıların içinde bulundukları aile yaşam dönemi ve çocuk sahibi olma durumları ile Covid-19 korku durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların içinde bulundukları aile yaşam dönemi ile Covid-19 korku durumları arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunmaz iken (p>0,05), çocuk sahibi olma durumları ile Covid-19 korku durumları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0,05). Diğer bir ifade ile katılımcıların içinde bulundukları aile yaşam döneminin Covid-19 korku durumu üzerinde etkisi bulunmazken, katılımcıların çocuk sahibi olma durumunun Covid-19 korku durumuna önemli bir etkisi bulunmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11. Katılımcıların içinde bulundukları aile yaşam dönemi ve çocuk sahibi olma durumlarına göre covid-19 korku durumları

Değişken	Aile Yaşam Dönemi	n	$\bar{X}$ (Sıralama)	p
Covid-19 Korku Ölçeği	Okul öncesi çocuklu aile	83	181,86	0,496
	Okul dönemi çocuklu aile	146	192,24	
	Okul sonrası dönemi çocuklu aile	156	199,64	
	Toplam	385		
	Çocuk Sahibi Olma Durumu			
	Evet	260	201,89	<0,023*
	Hayır	125	174,50	
	Toplam	385		

* p<0,05

Aile Yaşam Kalitesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Aile Yaşam Kalitesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların aile yaşam kalitelerini belirlemek amacıyla Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistiklere Tablo 12’de yer verilmiştir. Çalışmada Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği’nin 4 boyutu kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yanıtlar doğrultusunda ölçekte yer alan boyutların puan ortalaması sırasıyla, ebeveynlik boyutu için 19,33 (S=3,56), aile etkileşimi boyutu için 23,05 (S=4,34), finansal/fiziksel/materyal yeterlilik boyutu için 17,52 (S=4,65), duygusal yeterlilik boyutu için 13,91 (S=3,14) ve ölçeğin genel toplamına ilişkin puan ortalaması 73,81 (S=13,35) şeklindedir. Beşli likert tipinde derecelendirilen bu ölçekte ortalama puanlar dikkate alındığında katılımcıların aile yaşam kalitesini oluşturan her bir boyuta ilişkin değerlendirmenin ortalamanın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 12).

Tablo 12. Katılımcıların aile yaşam kaliteleri

	N	Min	Max	Ortalama	S	Cronbach Alpha
Ebeveynlik	385	5,00	25,00	19,33	3,56	0,89
Aile etkileşimi	385	6,00	30,00	23,05	4,34	0,91
Finansal/fiziksel/materyal yeterlilik	385	5,00	25,00	17,52	4,65	0,91
Duygusal yeterlilik	385	4,00	20,00	13,91	3,14	0,83
Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği	385	28,00	100,00	73,81	13,35	0,95

Katılımcıların Aile Yaşam Kalitelerine ilişkin Analizler

Bu bölümde Covid-19 Korkusu ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutları korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda hesaplanan tüm korelasyon katsayılarının negatif yönde ve anlamlı olduğu bulgusu elde edilirken, en yüksek korelasyon Covid-19 korkusu ile ailede fiziksel/materyal/finansal yeterlilik arasında olup ($r=-0,254$; $p<0,05$), bunu sırasıyla Covid 19 korkusu ve aile etkileşimi arasındaki korelasyon ($r=-0,185$; $p<0,05$), Covid 19 korkusu ve ailede duygusal yeterlilik arasındaki korelasyon ($r=-0,171$; $p<0,05$) izlemiştir. Analiz sonuçlarına göre en düşük ilişkinin Covid-19 korkusu ile ailede ebeveynlik arasındaki korelasyon ($r=-0,134$; $p<0,05$) olduğu görülmüştür (Tablo 13).

Tablo 13. Covid-19 korkusu ve Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarıyla korelasyon analizi

Değişkenler	Covid 19 Korku Ölçeği
Aile Etkileşimi	-0,185*
Ailede Ebeveynlik	-0,134*
Ailede Duygusal Yeterlilik	-0,171*
Ailede Fiziksel/materyal/finansal Yeterlik	-0,254*

* $p<0,05$

Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli / iş kaybı durumlarına göre aile yaşam kalitesi puanları verilerin normal dağılıma uymaması nedeniyle Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli / iş kaybı durumları ile aile yaşam kaliteleri arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark bulunurken ($p<0,05$), çalışma durumlarına göre istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır ($p<0,05$) (Tablo 14).

Tablo 14. Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli / iş kaybı durumlarına göre aile yaşam kaliteleri

Değişken	Pandemi Döneminde Çalışma Şekli / İş Kaybı Durumu	n	$\bar{X}$ (Sıralama)	χ^2	p
Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	Düzenli olarak çalıştım	170	249,16	111,984	0,0000***
	Pandemi nedeniyle geçici iş kaybı yaşadım	115	123,88		
	Pandemi nedeniyle kalıcı iş kaybı yaşadım	24	93,42		
	Pandemi öncesinde de işsizdim	21	242,26		
	Emekliyim	11	162,68		
	Çalışmıyorum (çalışmayıp iş arayanlar)	44	195,05		
	Toplam	385			
	Çalışma Durumu				
	Evet	320	193,77		0,763
	Hayır	65	189,2		

*** $p<0,001$

SONUÇ VE TARTIŞMA

İnsanlık tarihinde büyük savaşlar, soykırımlar, kitlesel baskılar, doğa afetler ve salgın hastalıklar büyük kayıpların yaşanmasına yol açmakla birlikte, hiçbirisi tüm dünyayı etkisi altına alacak ve tüm ülkelerde kitlesel kayıpların ortaya çıkmasına neden olacak kadar yaygın değildi. Yaşanan bu pandemi dünya ekonomilerinin ve sosyal yapılarının değişmesine yol açmıştır. Bu nedenle Covid-19 pandemisi literatürde insanlık trajedisi olarak ifade edilmektedir (Lebow, 2020, s.309). Toplumun en küçük yapı taşı olarak nitelendirilen aile yaşamı üzerinde de birçok etkileri olmuştur. Bu süreçte aileler; hem sağlıklarını tehdit eden Covid-19 salgını, hem de pandemiyle birlikte tırmanan sosyal izolasyon, işsizlik ve finansal yetersizlik gibi sorunların baskısını derin bir şekilde deneyimlemek durumunda kalmışlardır (Andrade ve diğ, 2022, s.205). Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada, toplumumuzun en önemli yapı taşını oluşturan ailelerin Covid-19 pandemi sürecinden sosyal ve ekonomik olarak nasıl etkilendikleri, aile yaşam kalitesi ve memnuniyet düzeyi üzerinde pandeminin etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma Türkiye'nin üç büyük kentinde yaşamlarını sürdüren 385 aile üyesi ile yürütülmüştür.

Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Ekonomik Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Yapılan bu araştırma Covid-19 pandemi sürecinde meydana gelen ekonomik endişeleri doğrular nitelikte sonuçlar üretmiştir. Bu doğrultuda, araştırmaya katılan katılımcıların neredeyse yarısının Covid-19 pandemi sürecinde gelirlerinin azaldığını ve buna ek olarak yarısından biraz fazlasının gelirlerinin giderlerinden daha az olduğunu ifade etmiş olması, bu sürecin aile bireyleri için ne kadar zorlu bir dönem olduğunu göstermektedir. Nitekim araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %36,1'i bu süreçte geçici veya kalıcı olarak işsiz kalmıştır. Pandemi sürecinde evden çalışabilen kamu ve özel sektör çalışanlarının işlerine devam ederek gelir elde etmelerine rağmen, özellikle evden çalışmaya uygun olmayan hizmet sektörü çalışanları ve günlük yevmiyeli çalışanların pandeminin etkilerini ekonomik açıdan daha ağır hissettiği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir. Nitekim OECD tarafından 2021 yılında yayınlanan "COVID-19 ve Refah: Pandemiye Yaşam" başlıklı raporda pandemi süresinde her 3 kişiden birinin finansal sıkıntı yaşadığı belirtilmiştir. Amerika'da NEFE (National Endowment for Financial Education) tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada her on Amerikalı'dan dokuzunun (%88) Covid-19 pandemi sürecinde finansal kaygı ve stres yaşadıkları belirtilmiştir. Finansal strese ve kaygıya neden olan sorunların başında sırasıyla günlük faturaları ödeyememe (%48), acil durumlar için yeterli birikime sahip olmama (%41) ve emeklilik yılları için yeterli güvenceye sahip olmama (%23) yer almaktadır.

Araştırmanın diğer bir önemli sonucuna göre katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%73,2) pandemi nedeniyle ekonomik açıdan olumsuz etkilenmiş, yarısından fazlası ise (%57,2) kira, fatura, kredi gibi aylık ödemelerinde zorlanmıştır. Ailelerin yaşadığı ekonomik sorunlara dair bir diğer önemli araştırma sonucu ise katılımcıların yaklaşık dörtte üçünün (%72,0) pandemi sürecinde daha ucuz ürünlerin tüketimine yönelmeleridir. Ailelerin temel ihtiyaçlarını sağlamak için ucuz ürünlere yönelmesi alım güçlerinin ve refah seviyelerinin düştüğünü göstermektedir. Wong ve arkadaşları (2021) tarafından Çinli yetişkinlerde Covid-19 pandemisinin aile üzerinde algılanan fayda ve zararlarının neler olduğu ve bunların sosyodemografik faktörlerle ilişkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin sosyoekonomik düzeyi daha yüksek olan ailelere oranla daha çok finansal stresle karşı karşıya kaldıkları bulunmuştur. Yetişkinlerin %37,8'i pandemi nedeniyle aile gelirlerinde bir düşüş yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Wong ve diğ, 2021, s.4). Nair ve diğ. (2024, s.121) tarafından Covid-19'un küçük çocuklar ve aileler üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, ailelerin iş kaybı ve finansal zorluklar yaşadıklarına ilişkin elde edilen sonuç bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmada yapılan diğer bir analiz sonucunda ailelerin gelir miktarı ile Covid-19'dan etkilenme durumları incelendiğinde iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu analize göre ailelerin Covid-19 virüsünden korkuları arttıkça aile gelir miktarları azalmıştır. Bu süreçte özellikle gününbirlik ya da yevmiyeli işlerde çalışan aile bireylerinin Covid-19 korkusundan dolayı dışarı çıkamadığı ve üretimde yer alamadığı, bu durumun da ailelerin gelirlerinde düşüşe neden olduğu düşünülmektedir (Tablo 8). Covid-19 sürecinde ailelerin ekonomik durumlarını incelemek amacıyla yapılan başka bir analiz kapsamında

ailelerin gelir düzeylerini değerlendirme durumları ile Covid-19 korkuları arasındaki ilişki incelenmiş olup, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre gelirleri giderlerinden daha az olan ailelerin Covid-19'dan daha fazla etkilendiği düşünülmektedir. Bu sonuca göre, ayrıca gelirleri giderlerinden fazla veya gelirleri giderlerine eşit olan ailelerin pandeminin olumsuzluklarından daha az etkilendiğini düşünülmektedir (Tablo 9). Tüm bu sonuçlar çerçevesinde Covid-19 pandemisinin, birçok aileyi gerek işsizlik gerekse gelirlerindeki dramatik azalmadan dolayı olumsuz bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Pandemi nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla borçlanan ailelerin oranı (%39,7) azımsanamayacak bir düzeyde olmakla birlikte ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve borçlarını ödemek amacıyla varlıklarını satmak zorunda kalmaları, Covid-19 pandemisinin aileleri ekonomik açıdan önemli ölçüde etkilediğini açıkça göstermektedir.

Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Covid-19 Korkularına İlişkin Sonuçlar

Bilindiği üzere Covid-19 virüsü tüm dünyada birçok insanın ölümüyle birlikte çok büyük korku ve paniğe neden olmuştur. Araştırmada katılımcıların Covid-19 pandemisine ilişkin kaygılarını belirlemek amacıyla kullanılan Covid-19 korku ölçeği puan ortalamasının (Ort.=17,56;S=4,84) orta düzeyde olması, virüsün insanların hayatını olumsuz etkilediğini açıkça göstermektedir.

Çalışmada incelenen diğer önemli konu ise katılımcıların medeni durumlarının ve cinsiyetlerinin Covid-19 üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığıdır. Bunun sonucunda katılımcıların cinsiyetlerinin, Covid-19 korkusu üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Covid-19 pandemisinde erkekler ve kadınların benzer şekilde etkilendiği söylenebilmektedir. Bunun aksine katılımcıların medeni durumlarının Covid-19 korkuları üzerinde ise istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Buna göre katılımcıların evli veya bekar olmasıyla Covid-19 korkuları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Covid-19 Pandemiğinde artan stres ve ailevi sorumluluklarla beraber, evli bireylerin bekar bireylere göre daha fazla sorumluluk taşıdığı ve özellikle çocuklu ailelerin Covid-19 virüsüne karşı daha kırılgan olduğu düşünüldüğünde, evli bireylerde bekar bireylere göre Covid-19 korkusunun farklı olması beklenen bir sonuçtur. Buna benzer bir sonuç olarak da çocuk sahibi olan bireylerin olmayanlara göre, Covid-19 korku ölçeğinden istatistiksel açıdan farklı olarak etkilenmesi bu sonucu desteklemektedir. Araştırmada katılımcıların Covid-19 korkusuna yönelik yaşlarıyla olan ilişkisi incelenmiş, Covid-19 korkusu ile yaş arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu etkinin ileri yaşta özellikle kronik hastalık ve benzeri sorunlara sahip kırılgan grupların Covid-19 virüsüne karşı daha hassas olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Yaşam Memnuniyetlerine İlişkin Sonuçlar

Covid-19, aile bireylerinin ekonomik koşullarının yanı sıra yaşam memnuniyetlerini de olumsuz yönde etki etmiştir. Araştırmada katılımcılardan bir bütün olarak düşündüğünde son zamanlardaki yaşam memnuniyetlerini 0 ile 10 arasında değerlendirmesi istendiğinde, katılımcıların yaşam memnuniyeti puanları ortalamasının 5,14 olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların Covid-19 Pandemi sürecinde yarısından fazlasının yaşam memnuniyeti puanının 5 ve altında olması Covid-19 Pandemiğinin aile bireylerinin yaşamlarını olumsuz olarak etkilediğini göstermektedir. Nitekim, pandemi nedeniyle genel yaşam memnuniyetlerinin ve mutluluk düzeylerinin azaldığını belirtenlerin oranının da oldukça yüksek olması (%89,4) bu durumu desteklemektedir.

Aynı zamanda araştırmada Covid-19 pandemisi ile aile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki analiz edildiğinde, aralarında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu diğer bir ifade ile Covid-19 pandemisinin olumsuz etkileri arttıkça aile yaşam memnuniyetinin azaldığı görülmektedir. Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular ve analizler çerçevesinde Covid-19 Pandemiğinin aile bireylerinin yaşam memnuniyetlerini dramatik bir şekilde etkilediği görülmektedir. Nitekim ekonomik güçlükler, bilinmeyenden korkma, yaşanan kayıplar, sosyal izolasyon gibi pek çok nedenin bu süreçte ailelerin yaşam memnuniyetlerinde düşüşe neden olduğu bir gerçektir.

Ailelerin yaşam memnuniyetleri; gelir, sağlık durumu, yaşanan çevre gibi pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında gelir düzeyi yaşam memnuniyeti açısından oldukça

önemlidir (Aydıner Boylu ve Terzioğlu, 2008, s.3). Araştırmada aile bireylerinin Covid-19 pandemi sürecinde çalışma şekli/iş kaybı durumlarına göre aile yaşam memnuniyeti analiz edilmiş ve iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Pandemi döneminde düzenli olarak çalışan aile bireylerinin aile yaşam memnuniyetlerinin pandemi nedeniyle kalıcı iş kaybı yaşayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş kaybının aileleri, sadece ekonomik yönden değil aynı zamanda temel yaşam koşullarını sürdürebilme açısından da etkilediği göz önüne alındığında, bu durum ailelerin yaşam memnuniyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla tüm bu bulgular da göz önüne alındığında Covid-19 Pandemisi ile aile yaşam memnuniyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunması nedeniyle **H1** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile aile memnuniyeti arasında ilişki vardır) kabul edilmiştir.

Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Yaşam Kalitelerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada Covid-19 pandemisinde ailelerin yaşam kaliteleri de incelenmiş, bu amaçla Beach Center Aile Yaşam Kalitesi ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ölçeğin beş boyutundan çalışma ile ilgili olan dört boyutu (aile etkileşimi, ailede ebeveynlik, ailede duygusal yeterlilik, ailede fiziksel/materyal/finansal yeterlilik) kullanılmıştır.

İlk boyut olan *Aile Etkileşimine* ilişkin yapılan analizler neticesinde Covid-19 pandemisi ile aile etkileşimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre **H2** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile aile etkileşimi arasında ilişki vardır) kabul edilmiştir. Elde edilen bu sonuçla pandeminin beraberinde getirdiği kısıtlamaların ailelerin birbirleriyle etkileşim kurmak için bir fırsat oluşturduğunu, bu durumun aile bireylerinin evde birbirleriyle daha fazla vakit geçirmesine ve etkileşimde bulunmasına imkan sağladığı düşünülmektedir. Bu sonuç aile bireylerinin bu zorlu süreçlerde birbirlerine destek olduklarını göstermektedir.

Çalışmada Covid-19 pandemisi ile *Ailede Ebeveynlik* arasında ilişki olup olmadığı konusu da incelenen konular arasında yer almaktadır. Covid-19 Pandemisi ile ailede ebeveynlik arasındaki ilişki analiz edilmiş ve aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olması nedeniyle araştırmanın **H3** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile ailede ebeveynlik arasında ilişki vardır) kabul edilmiştir. Covid-19 Pandemisi ailedeki ebeveynlikle beraber aile yaşam kalitesini etkilemiştir. Nitekim Başaran ve Aksoy (2020, s.672) tarafından yapılan ve anne-babaların koronavirüs (COVID-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada, Covid 19 pandemisinin ebeveyn ve çocukları psikolojik ve fiziksel açısından olumsuz etkilediği görülmüştür. Fakat evde kalma sürelerinin uzun olması nedeniyle ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla zaman geçirebilmesi ve beraber daha çok etkinlik yapabilmesi, pandeminin çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişki için bir fırsat olduğu da belirtilerek pandemideki ebeveyn-çocuk ilişkisinin altı çizilmiştir.

Aile yaşam kalitesinin belirleyici faktörlerinden birisi de *Duygusal Yeterlilik*dir. Bilindiği üzere Covid-19 pandemisi aileleri duygusal açıdan etkileyerek ailelerin derin bir korku yaşamalarına ve duygu durumlarının bozulmasına neden olmuştur. Covid-19 sürecinin çok stresli ve zor olmasının aile bireyleri üzerinde baskıyı arttırdığı ve psikolojik rahatsızlıklara neden olduğu bilinmektedir (Wang ve diğ., 2020, s.21). Araştırmada katılımcılara uygulanan Covid-19 korku ölçeği sonuçları bu literatür sonucunu desteklerken, aile bireylerinin ve akrabalarının bu süreçte birbirlerine her zamankinden daha çok ihtiyaç duydukları düşünülmektedir. Ergül ve Yılmaz (2020, s.49) tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 sürecinde bireylerin birbirlerine destek oldukları, birbirleriyle ilgilendikleri ve birbirleriyle uyum içinde yaşadıkları sonuçları bu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlara ek olarak yapılan analizler neticesinde Covid-19 Pandemisi ile ailede duygusal yeterlilik arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilerek **H4** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile ailede duygusal yeterlik arasında ilişki vardır) kabul edilmiştir.

Araştırmada aile yaşam kalitesine yönelik incelenen diğer bir husus ise Covid-19 pandemisi ile ailede *Fiziksel/Materyal/Finansal Yeterlilik* durumu arasında ilişki olup olmadığıdır. Elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların neredeyse yarısının (%48,8) pandemi sürecinde gelirlerinin azaldığını, yarıya yakınının (%39,7) pandemi nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla borçlandığını, yaklaşık dörtte üçünün (%73,2) pandemiden ekonomik olarak olumsuz etkilendiği

saptanmıştır. Nitekim Birinci ve Bulut (2020, s.66) tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 pandemisinin sosyal izolasyona neden olmasıyla birlikte bu süreçte birçok ailenin işsizlik vb. zorluklar nedeniyle ekonomik sorunlarla karşılaşmaları bu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Buna ek olarak Covid-19 süresinde aile bireylerinin çalışma şekli/iş kaybı durumları ile aile yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelendiğinde, iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ve pandemi döneminde düzenli olarak çalışanların aile yaşam kalitelerinin, pandemi nedeniyle kalıcı iş kaybı yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kalıcı iş kaybı yaşayan aile bireylerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamamasının, aile içindeki huzuru bozarak ailede sorunlara neden olduğu ve yaşanan ekonomik zorlukların da ailelerin yaşam kalitesini ve refahını düşürdüğü düşünülmektedir. Araştırmaya katılan her dört aile bireyinden biri Covid-19 pandemi sürecinde ailelerinin masraflarını karşılayamadıklarını belirtmiştir. Yapılan istatistiksel analize göre gelirleri giderlerinden az olan aileler Covid-19 sürecinden, gelirleri giderlerinden fazla olan ailelere göre daha fazla etkilenmişlerdir. Bu sonuca göre ekonomik koşulları iyi olan ailelerin çeşitli olanaklara erişiminin daha kolay olması nedeniyle pandemiden daha az etkilendikleri düşünülmektedir. Bozkurt ve diğ. (2020, s.121) tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 pandemi döneminde gelir düzeyi düşük olan bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Tüm bu sonuçlara ek olarak yapılan analiz sonucunda Covid-19 pandemisi ile ailede fiziksel/materyal/finansal yeterlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. **H5** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile ailede fiziksel/materyal/finansal yeterlik arasında ilişki vardır) kabul edilmiş ve Covid-19 pandemisinin ailelerin fiziksel/materyal/finansal yeterliliklerini etkilediği saptanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre Covid-19 pandemi süreciyle aile etkileşimi, ailede ebeveynlik, ailede duygusal yeterlilik, ailede fiziksel/materyal/ finansal yeterlilik durumu arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır. Tüm bu alt boyutların Covid-19 ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olması, Covid-19'un aile yaşam kalitesini birçok açıdan etkilediğini göstermektedir. Aynı zamanda yapılan analiz sonucunda Covid-19 Pandemisi ile aile yaşam kalitesi arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla araştırmanın hipotezlerinden **H6** hipotezi (Covid-19 Pandemisi ile aile yaşam kalitesi arasında ilişki vardır) kabul edilmektedir.

ÖNERİLER

Covid-19 Pandemisinde aile yaşam kalitesi ve aile memnuniyetinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda faydalı olabilecek öneriler aşağıda sunulmaktadır.

- Araştırma sonucuna göre neredeyse her üç aile bireyinden birisi pandemi döneminde işsiz kalmış ve katılımcıların yaklaşık yarısı Covid-19 pandemi sürecinde gelirlerinin azaldığını belirtmişlerdir. Gelirleri azalan aileler yaşam standartlarını pandemi öncesindeki gibi sürdürmek amacıyla borçlanmak zorunda kalmıştır. Hatta araştırma sonuçlarına göre bazı ailelerin elindeki mal varlığını satması ailelerin pandemiden sosyal ve ekonomik anlamda olumsuz şekilde etkilediğini göstermektedir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda yaşanabilecek olası pandemilerde ekonomik güçlük yaşayan ailelere yapılacak ekonomik desteklerin miktar ve çeşit olarak artırılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.
- Araştırma sonuçlarına göre Covid-19 korkusu ailelerin yaşam memnuniyetlerini ve yaşam kalitelerini olumsuz etkilemiştir. Bu kapsamda yeniden yaşanabilecek olası pandemilerde aile bireylerinin yaşam memnuniyetlerini arttırmaya yönelik televizyon programlarının sayısı artırılabilir. Ayrıca pandemiden etkilenen aile bireylerinin korku, endişe ve psikolojik durumları uzaktan yapılacak bağlantılarla düzenli olarak izlenebileceği gibi birebir terapi programları düzenlenebilir.
- Elde edilen diğer bir sonuca göre pandemi döneminde katılımcıların bir kısmı ekonomik yetersizliklerden dolayı sağlık hizmetlerinden faydalanamadıklarını belirtmişlerdir. Sağlık sistemi açısından büyük bir sorun teşkil eden bu durum için ekonomik sorunları olan ailelere özellikle afet ve pandemi dönemlerinde ücretsiz sağlık hizmeti ve ilaç desteği sağlanmalıdır.
- Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Covid-19 pandemisi özellikle finansal açıdan aile bireylerini olumsuz yönde etkilemiş olmakla beraber kurum ve kuruluşların da afet,

pandemi vb. durumlarda hazırlıksız olduğu görülmüştür. Buna yönelik daha kapsamlı plan, strateji ve eylem planları oluşturulabilir ve bunlara ek olarak merkezi bütçeden ailelere daha fazla pay ayrılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıbelli, D. ve Sümen, A. (2020). The effect of the coronavirus (COVID-19) pandemic on health-related quality of life in children. *Child Youth Services Review*, 119, 105595. [https://doi: 10.1016/j.chidyouth.2020.105595](https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2020.105595)
- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D. ve Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20, 1537-1545. [https://doi: 10.1007/s11469-020-00270-8](https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8)
- Akbulut, Ö. (2021). Çok değişkenli ve farklı ölçekli araştırmalarda örneklem büyüklüğünün tespiti. *Hayvan Bilimi ve Ürünleri Dergisi*, 4(2), 199-215. <https://doi.org/10.51970/jasp.946399>
- Andrade, C., Gillen, M., Molina, J. ve Willmarth, M. (2022). The social and economic impact of Covid-19 on family functioning and well-being: Where do we go from here?. *Journal of Family and Economic Issues* 43, 205-212. <https://doi.org/10.1007/s10834-022-09848-x>
- Arslan, R. ve Demir, G. (2022). *G-power ve minitab uygulamalı örnekleme yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Artan, T., Meydan, S. ve Irmak, H. S. (2021). Turkish version of the fear of COVID-19 scale: Validity and reliability study. *Archives of Health Science Research*, 8(2), 117-123. <https://doi.org/10.5152/ArcHealthSciRes.2021.20113>
- Aydiner Boylu, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Ailelerin yaşam kalitelerini etkileyen bazı subjektif göstergelerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 1-27.
- Aydiner Boylu, A., ve Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam kalitesi ve göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 8(15), 137-150. <https://doi.org/10.20990/kilisibfakademik.266011>
- Balcı, Y., ve Çetin, G. (2020). COVID-19 pandemi sürecinin Türkiye'de istihdama etkileri ve kamu açısından alınması gereken tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar (COVID19-Özel Ek)*, 40-58.
- Başaran, M. ve Aksoy, A. B. (2020). Anne-babaların korona-virüs (COVID-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.
- Beyaz Özbey, İ. (2021). Koronavirüs salgınının toplumsal yapı üzerindeki etkileri: Erzurum örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 821-839. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.874853>
- Birinci, M. ve Bulut, T. (2020). COVID-19'un sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı gruplar üzerindeki etkileri: Sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 62-68.
- Bozkurt, V., Demirbaş, D. ve Yorgun, S., (2020). Pandemi döneminde çalışma: Ekonomik kaygılar, dijitalleşme ve verimlilik. Dilek Demirbaş, Veysel Bozkurt ve Sayım Yorgun (Eds), *Covid 19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri içinde* (s.115-136). İstanbul Üniversitesi Yayınevi. <https://doi.org/10.26650/B/SS46.2020.005.08>

- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi* (1), 62-79. <https://doi.org/10.35375/sayod.738657>
- Catala-Miñana, M., Lila, A., Oliver, J., Vivo, L. ve Galiana, E. G. (2017). Contextual factors related to alcohol abuse among intimate partner violence offenders. *Substance Use & Misuse*, 52(3), 294-302. <https://doi.org/10.1080/10826084.2016.1225097>
- Çelik, Ş. ve Çak, E. (2021). COVID-19 pandemi sürecinin aile üzerine etkisi. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 6(11), 43-49. <https://doi.org/10.46648/gnj.185>
- Deveci Şirin, H. (2014). Ailelerde sosyo-demografik-ekonomik değişkenlerin aile yaşam kalitesine etkileri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 31-46.
- Ergül, B., ve Yılmaz, V. (2020). COVID-19 salgını süresince aile içi ilişkilerin doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (Special Issue), 38-51. <https://doi.org/10.21733/ibad.733909>
- Göktaş, N. (2023). COVID-19 salgınının işsizlik üzerindeki etkisi: TÜİK ve İŞKUR verileri üzerinden bir değerlendirme. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 29-40.
- Güngörer, F. (2020). COVID-19'un toplumsal kurumlara etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 393-328.
- Hoffman, L., Marquis, J., Poston, D. J., Summers, J. A. ve Turnbull, A. P. (2006). Assessing family outcomes: Psychometric evaluation of the beach center family quality of life scale. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 1069-1083. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00314.x>
- Johanson, G.S. ve Brooks, G.P. (2010). Initial scale development: Sample size for pilot studies. *Educational and Psychological Measurement*, 70(3), 394-400. <https://doi.org/10.1177/0013164409355692>
- Kartal, A. Ergin, E., ve Kanmış, H. D. (2020). COVID-19 pandemik salgın döneminde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi, COVID-19 Special Issue*, 149-155.
- Koca, A. ve Tural, O. (2021). COVID-19 salgını sürecinde değişen dinamikler üzerinden yeni kamusal alan olasılıkları. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(2), 360-377.
- Lebow, J. L. (2020). Family in the age of COVID-19. *Family Process*, 59(2), 309-312. <https://doi.org/10.1111/famp.12543>
- Meral, B. ve Cavkaytar, A. (2013). Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 49-60.
- Nair, M., Moore, K., Sanford, S. J., McNair, A., Matheson, A., ve Wong, E. (2024). Impacts of COVID-19 on young children and families: A qualitative study using best starts for kids health survey data in King County, WA. *Maternal and child health journal*, 28(1), 116-124. <https://doi.org/10.1007/s10995-023-03810-5>
- NEFE & Survey (2020, April 16). *Nearly 9 in 10 say COVID-19 Crisis is causing financial stress*. National Endowment for Financial Education. <https://www.nefe.org/news/2020/04/survey-covid-19-crisisi-causing-fnancial-stress.aspx>
- OECD (2021). *COVID-19 and well-being: Life in the pandemic*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1e1ecb53-en>
- Shields, M. ve Wooden, M. (2003). Investigating the role of neighbourhood characteristics in determining life satisfaction. *Melbourne Institute Working Paper*, 24/03, September.

- Sousa, L. ve Lyubomirsky, S.. (2001). Life satisfaction. *Encyclopedia of Women and Gender: Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender*. 2, 667-676.
- Tural, E. (2020). COVID-19 pandemi dönemi ev karantinasında fiziksel aktivite düzeyinin yaşam kalitesine etkisi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, COVID-19 Özel Sayı, 10-18.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *TÜİK haber bülteni, yaşam memnuniyet araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2020-37209>
Erişim: 20 Nisan 2021
- Uysal Şahin, Ö. (2022). Yaşam kalitesi ve eğitim ilişkisi: Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Journal of Awareness*, 7(4), 179-197. <https://doi.org/10.26809/joa.7.4.06>
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, (COVID-19 Özel Sayısı), 142-153. <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.721864>
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S. ve Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>
- Wong, B. Y. M., Lam, T. H., Lai, A. Y. K., Wang, M. P., ve Ho, S. Y. (2021). Perceived benefits and harms of the Covid-19 pandemic on family well-being and their sociodemographic disparities in Hong Kong: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1217. <https://doi.org/10.3390/ijerph18031217>

Extended Abstract

Challenging life events such as deaths, natural disasters, economic crises and wars negatively affect the quality of life and satisfaction of families. One of these challenging life events is the Covid-19 pandemic, which started to be seen in our country in 2020. The pandemic has negatively affected many families both economically and socially. Considering that families have psychological, social and economic functions in society, the Covid-19 pandemic has deeply affected the realization of these functions and has been a social and traumatic event for families. Social isolation has not only limited the living spaces of individuals and families, but also reduced their quality of life. Therefore, the aim of this study is to examine the impact of the Covid-19 Pandemic on family quality of life and satisfaction. As the research population, all family members with children and individuals over the age of 18 living with their families in Ankara, Istanbul and Izmir, the three largest cities of Turkey, were selected. Within the scope of the research, it was taken into consideration that families had at least one child or if the individual was single, they lived with their parents. As a result of the removal of incorrect and incomplete questionnaires, 385 people were included in the sample. In order to examine family quality of life and family life satisfaction in the Covid 19 pandemic, a research form prepared by utilizing the literature was used. In the first part of the research form, basic questions including demographic information about the participants were asked. The second part of the research form includes questions about the economic situation of the family, and the third part includes questions to determine the life satisfaction of the participants in relation to the Covid-19 Pandemic. In the last part of the research form, the Covid-19 Fear Scale consisting of 7 items and the Beach Center Family Quality of Life Scale consisting of 20 items were used in accordance with the purpose of the study. Frequency distributions (number, percentage) were used to evaluate the categorical variables in the study, and descriptive statistics (mean, standard deviation, variance, minimum, maximum) were given for quantitative variables. Although various transformations were made on the data from the comparison of averages and relationships between variables, since the data did not converge to a normal distribution, Mann-Whitney U test was used to examine the difference between two averages, and Kruskal-Wallis test was applied if the number of groups was more than two. Chi-square test was used for the relationships between categorical variables. The study also examined the relationship between many variables and correlation analysis was applied. Since the data were not normally distributed, Spearman Correlation coefficient was used between quantitative variables. This research has produced results that confirm the economic concerns during the Covid-19 pandemic. In this respect, the fact that almost half of the participants in the research stated that their income decreased during the Covid-19 pandemic process, and in addition, a little more than half of them stated that their income was less than their expenses shows how difficult this process is for family members. According to another

important result of the research, approximately three quarters of the participants (73.2%) were negatively affected economically due to the pandemic, and more than half (57.2%) had difficulties in monthly payments such as rent, bills and loans. Another important research result regarding the economic problems experienced by families is that approximately three quarters of the participants (72.0%) turned to the consumption of cheaper products during the pandemic. As a result of another analysis conducted in the study, a statistically significant relationship was found between the amount of income of families and their being affected by Covid-19. According to this analysis, as the fear of families from Covid-19 virus increased, the amount of family income decreased. In another analysis conducted to examine the economic status of families during the Covid-19 process, the relationship between families' evaluation of their income levels and their fear of Covid-19 was examined and a statistically significant difference was found. Accordingly, it is thought that families whose income is less than their expenses are more affected by Covid-19. According to this result, it is also thought that families whose incomes are more than or equal to their expenses are less affected by the negativities of the pandemic. All these results show that the Covid-19 pandemic has negatively affected many families due to both unemployment and the dramatic decrease in their income. Although the proportion of families who borrowed money to meet their basic needs due to the pandemic (39.7%) is at a considerable level, the fact that families had to sell their assets to meet their basic needs and pay their debts clearly shows that the Covid-19 pandemic has significantly affected families economically. As it is known, the Covid-19 virus has caused great fear and panic with the deaths of many people all over the world. The fact that the mean score of the Covid-19 fear scale (Mean =17.56; SD=4.84), which was used to determine the participants' anxiety about the Covid-19 pandemic, was at a moderate level clearly shows that the virus negatively affects people's lives. In the study, the marital status of the participants had a statistically significant effect on their fear of Covid-19. Accordingly, there is a significant relationship between whether the participants are married or single and their fear of Covid-19. Considering that married individuals have more responsibilities than single individuals with increased stress and family responsibilities during the Covid-19 pandemic, and especially families with children are more vulnerable to the Covid-19 virus, it is an expected result that the fear of Covid-19 is different in married individuals compared to single individuals. As a similar result, the fact that individuals who have children are statistically differently affected by the Covid-19 fear compared to those who do not, support this result. In the study, the relationship between the participants' fear of Covid-19 and their age was examined, and a statistically significant relationship was found between fear of Covid-19 and age. This effect is thought to be due to the fact that vulnerable groups, especially those with chronic diseases and similar problems, are more sensitive to Covid-19 virus. Covid-19 has negatively affected the life satisfaction of family members as well as their economic conditions. The fact that more than half of the participants had a life satisfaction score of 5 and below during the Covid-19 pandemic shows that the Covid-19 pandemic negatively affected the lives of family members. As a matter of fact, the high rate of those who stated that their overall life satisfaction and happiness levels decreased due to the pandemic (89.4%) supports this situation. At the same time, when the relationship between the Covid-19 pandemic and family life satisfaction is analyzed in the study, it is seen that there is a statistically significant and negative relationship between them, in other words, as the negative effects of the Covid-19 pandemic increase, family life satisfaction decreases. As a result, within the framework of the findings and analyzes obtained from the research, it is seen that the Covid-19 Pandemic has dramatically affected the life satisfaction of family members. It was concluded that the family life satisfaction of family members who worked regularly during the pandemic period was higher than those who experienced permanent job loss due to the pandemic. Considering that job loss affects families not only economically but also in terms of sustaining basic living conditions, this situation has a significant impact on the life satisfaction of families. Therefore, considering all these findings, since there is a statistically significant relationship between Covid-19 Pandemic and family life satisfaction, the H1 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and family satisfaction) is accepted. In the study, the quality of life of families in the Covid-19 pandemic was also examined, and the Beach Center Family Quality of Life scale was used for this purpose. Within the scope of the study, four of the five dimensions of the scale (family interaction, parenting in the family, emotional competence in the family, physical/material/financial competence in the family) were used. According to the results of the study, there is a statistically significant relationship between the Covid-19 pandemic process and family interaction, parenting in the family, emotional competence in the family, and physical/material/financial competence in the family. According to this result, H2 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and family interaction), H3 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and parenting in the family), H4 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and emotional competence in the family) and H5 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and physical/material/financial competence in the family) were accepted. The fact that all these sub-dimensions have a statistically significant relationship with Covid-19 shows that Covid-19 affects family quality of life in many ways. At the same time, as a result of the analysis, the relationship between Covid-19 Pandemic and family quality of life was examined and a statistically

significant relationship was found. Therefore, one of the hypotheses of the study, H6 hypothesis (There is a relationship between Covid-19 Pandemic and family quality of life) is accepted. According to the results obtained from the research, the Covid-19 pandemic has negatively affected family members, especially financially, but it has been observed that institutions and organizations are unprepared in cases such as disasters, pandemics, etc. More comprehensive plans, strategies and action plans can be created for this, and in addition, more shares can be allocated to families from the central budget.